

Saksamaa liidukantsleri Angela Merkeli kõne Tallinnas

Teisipäev, 26. 08. 2008

Väga austatud härra president,
väga austatud härra peaminister,
härra välisminister,
härra kantsler,
ekstsellentsid,
minu daamid ja härrad,

südamlik tänu, härra kantsler, väga sõbraliku tervituse eest. Meid rõõmustab, et te tunnete Saksamaad juba väga hästi ka oma töö tõttu ja räägite nii hästi meie keelt.

Südamest tänu ka teile kõigile erakordselt lahke ja sõbraliku vastuvõtu eest siin Eestis. See on minu esimene külaskäik teie imekaunile maale. Tegelikult nõuab juba seninähtu, et ma jääksin kauem paigale ja siin kord ka eraviisiliselt aega veedaksin. Seepärast on see minu esimene külaskäik siia, kuid mitte viimane.

Mul on hea meel, et võin täna kõnelda siin Tallinnas selles kaasaegses ja kogu Euroopas tunnustust leidnud muuseumis¹.

Mõtetes Eestimaale minnes ei mõtle me muidugi ainult idüllilistele maastikele Läänemere ääres, vaid ennekõike ka sellele, millise muljetavaldava tee teie maa on viimastel aastatel läbi käinud.

Koos peaminister Ansipiga vaatasin ma täna valitsuse paberivaba saali. Selles vallas on meil Saksamaal veel palju teha, kui me soovime sedalaadi tehnoloogiat ka tõesti rakendada nii nagu teie olete oma maal juba teinud paljudes valdkondades, mitte ainult valitsuses.

Mul on ka hea meel, et Eesti suursaadikud, vaba ja demokraatliku riigi esindajad, täna saadikutepäevade raames siin on ja et ma nendele esineda võin.

Muidugi vaatame tagasi ka ajaloolle. Just neil päevil meenutame veel kord, et teie siin Eestis täpselt samuti nagu mõlemas teiseski Balti riigis ei pidanud endist Nõukogude Liitu iialgi oma riigiks. Alati, ka kõige raskematel aegadel, hoidsite te kinni oma kultuurist, oma traditsioonidest. Te püüdsite poliitiliste avalduste ja rahumeelsete demonstratsioonidega vabaduse ja enesemääramise poole.

Unustamatuks jääb kuuesaja kilomeetri pikkune inimkett, mis ulatus Tallinnast Riia kaudu Vilniuseni. Selles osales rohkem kui miljon inimest. See toimus 23. augustil 1989, millest on peaaegu päeva täpsusega möödunud üheksateist aastat. Selle aja sees on väga palju juhtunud. Teie maa ilmutas tahet otsustada oma asjade üle vaba enesemääramise põhjal.

1989/90 olid ka Saksamaal otsustavad aastad ja muidugi oli siintoimunu midagi sellist, mis andis ka inimestele endises Saksa Demokraatlikus Vabariigis, riigis kus mina elasin, julgust oma rahumeelseks protestiks ka inimestele kunagises Saksa Demokraatlikus Vabariigis. Me mäletame pilte Praha saatkonnast², hiljem müüri langemist 9. novembril 1989, Brandenburgi värava avanemist ja Saksamaa ühendamist aastal 1990.

Eesti on käinud oma iseseisvuse tagasisaamise järel teed, mis kindlasti polnud alati kerge ja nõudis selle maa kodanikelt palju pingutusi. Te võtsite ette majanduslikud reformid, te erastasite riikliku tööstussektori, te avanesite maailmale, te järgisite vabamajanduse põhimõtteid ja te saavutasite selles ka edu.

Peaminister jutustas mulle täna veel kord, millist muljetavaldavat muutust näeb Tallinna linnapildile vaadates. Ma võin kujutleda, et siin valitses samasugune hallus nagu meiegi

¹ Saksamaa liidukantsleri Angela Merkeli kõne leidis aset KUMU Kunstimuseumis.

² Silmas on peetud 1989. aasta suvel ja sügisel Saksa Liitvabariigi saatkonda Prahast kogunenud (DDR-i) kodanikke, kes alates 30. septembrist 1989 tohtisid reisida edasi SLV-sse.

linnades, ja et tookord hävitas pidurdamatu lagunemisprotsess samm-sammult kõige kaunimat ajaloolist substantsi.

Kuid edusammud ei lasknud end kaua oodata. Alates 2004. aastast on Eesti nüüd ka NATO ja Euroopa Liidu liige. Nii et me kuulume samadesse liitudesse. Ma olen täna külas edasipüüdlikul ja intensiivse kasvuga maal. Kui me hetkel ka mõningate raskuste ees seisame, on põhisuund absoluutselt õige. Ja see muuseum³ siin seisab lausa Eesti arengu sümbolina.

Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia vallas – ma ütlesin seda valitsusesaali puhul – kuulub Eestile tippkoht. Pole juhuslik seegi, et selle aasta maist alates asub Tallinnas⁴. Euroopa Liidu mõõtkavas on Eestis kõige enam internetikasutajaid. Selles olete meist kaugel ees, sellest võime veel paljugi õppida ja seda me ka teeme.

Täna veendusime, et meie kahepoolsed suhted on tõesti head ja sõbralikud. Need on ka ajalooliselt kasvanud. Eesti tähistab sel aastal oma riigi loomise 90. aastapäeva. Meie diplomaatilised suhted ulatuvad tagasi sellesse aega ning neil on niisiis pikad ja kindlad juured. Meie suursaadiku töö on täna siin Eestis nii tihedalt lõimunud Eesti poliitikaga, et minu arvates võime öelda: me jätkame algusaegadest pärinevaid häid traditsioone.

Küll aga ei unusta me – seda tahan mina kui Saksa liidukantsler siin selge sõnaga välja öelda –, milliseid kannatusi pidi Eesti taluma selle ülekohtu läbi, mida tegi Saksamaa natsionaalsotsialismi ajal.

Kolme päeva eest, 23. augustil, möödus 69 aastat Hitleri ja Stalini pakti sõlmimisest. See aastapäev meenutab meile tõelise valuga nimetatud ülekohtu ja selle ränki tagajärgi. Ning see manitseb meid ühtlasi mõistma seda mälestust igikestva ülesandena tuleviku jaoks. Meid ei peaks saatma mitte ajaloost pagemine, vaid ajaloost välja kasvanud ülesanne.

Me oleme täna teineteisega väga tihedalt seotud, sest meil on ühised väärtused ja ühised huvid – ennekõike ka julgeolekuhuvid. Täna aitavad Saksa ja Eesti sõdurid ühiselt Afganistani üles ehitada. Me teeme tähtsat tööd NATO staapides. Ja meie kui Saksamaa Liitvabariigi kätte jõudis kord võtta üle Balti riikide õhuruumi kaitsmine. See on muutunud nii endastmõistetavaks, et sellest vaevalt räägitakse.

Meie jaoks on need operatsioonid aktiivse liitlassolidaarsuse märgid. Seeläbi näitame, et meie jaoks jääb edaspidigi kindla kokkukuulumise vundamendiks NATO-lepingu 5. artiklile tuginev liitlassolidaarsus. NATO-l on meie jaoks keskne tähtsus ja nii see ka jääb. Sellepärast ei lase me NATO tippkohtumisel järgmisel aastal Strasbourgis ja Kehlis vaimusilma eest mööduda mitte ainult NATO kuuekümmel aastal, vaid tegeleme mõistagi ka alliansile esitatud tulevaste väljakutsetega.

Praeguseid diskussioone – muidugi määras see täna meie kõnelusi – mõjutavad dramaatiliste arengute muljed Gruusiast. Seal toimub tragöödia. Paljud inimesed on kaotanud elu, omaksed ja vara, paljud inimesed on sõjapõgenikud.

Nüüd on tähtis ja tingimata vajalik, et me sõnastaksime oma nõudmised väga selgelt. Me peame seda Prantsusmaa eesistumisel veelkord tegema Euroopa Liidu erakorralisel ülemkogul 1. septembril. Sest me peame nentima, et Venemaa pole muuhulgas Prantsusmaa eesistumise vahendusel kokku lepitud ning Venemaa ja Gruusia vahel sõlmitud kuuepunktisest rahuplaanist tänase päevani kinni pidanud. Endistviisi on Vene väed näiteks Potis, mis on selle rahuplaani tegelik rikkumine.

Euroopa Liidu riigi- ja valitsusjuhtide erakorraline ülemkogu järgmisel esmaspäeval peab andma tähtsa signaali, et ennekõike oleme Gruusiale abiks hävitatud infrastruktuuri ülesehitamisel. Me oleme Gruusiaga seotud Euroopa Liidu Naabruspoliitika raames. Selle naabruspoliitika idadimensioonil, mida just uued liikmesriigid, teiste seas Eesti ja Poola on toetanud, on siin võimalus ilmutada ka praktilist solidaarsust.

³ KUMU Kunstimuseum.

⁴ NATO Cooperative Cyber Defense Centre of Excellence.

On tungivalt nõutav, et OSCE-mehhanismide raames läheksid Gruusiasse rahvusvahelised vaatlejad, kujundamaks olukorda just niinimetatud puhver- või julgeolekutsoonides nõnda, et Vene vägede kohalolek seal lõppeks. Ja me peame poliitilisse protsessi sisestama jõudu.

Seda pärsib suuresti tõik, et eile tunnustas Abhaasiat ja Lõuna-Osseetia iseseisvust duuma ja täna Vene president, kes kirjutas otsusele äsja alla. Minu – ja ma arvan et meie – arusaamist mööda on see vastuolus territoriaalse terviklikkuse põhimõttega, mis on alustrajav printsiip rahvusvahelises õiguses. Seetõttu on see täiesti vastuvõetamatu. Ma arvan, et sarnaselt väljendab end kogu Euroopa Liit.

Nii tuleb meil Euroopa Liiduna ühiselt toimida ja teha kõik, toetamaks Euroopa Liidu Naabruspoliitika raames Gruusiat ja niisama loomulikult Ukrainat, kus me näeme samuti murettekitavaid tendentse.

Ma arvan, et tuleb öelda, et sõda Gruusias ei muutnud mitte ainult Lõuna-Kaukasust, vaid ka maailmapoliitika tegelikkust. Ma olen alati suhtluskanalite avatuna hoidmise ja dialoogi otsimise poolt, selle poolt, et me püüame omavahel rääkida. Aga sellel on mõtet ainult siis, kui on olemas ka ühine väärtuste alus. Selle väärtuste baasi üle tuleb Venemaaga tulevikus diskuteerida.

Seetõttu – see peab olema järgmise esmaspäeva erakorralise ülemkogu sõnum – ei saa lihtsalt sama moodi jätkata. Kui me tahame tõelist partnerlust EL-i ja Venemaa vahel, peame orienteeruma ühiste väärtuste ja põhimõtete järgi. Seda peame ikka ja jälle selgelt väljendama. Sellesse kuulub riikide iseseisva, suveräänse arengu ja territoriaalse terviklikkuse austamine. See sisaldab rahu poole pürgimist, konfliktide lahendamist dialoogi läbi. Selle jaoks on olemas mitmeid rahvusvahelisi mehhanisme. Näiteks on erakordselt kahetsusväärne, et tänini pole õnnestunud kogu selle teemaringi kohta vastu võtta ÜRO-resolutsiooni. Sest Ühinenud Rahvaste Organisatsioon peaks olema see koht, kus sellised arutelud peavad toimuma.

Võõrandamatute väärtuste ja põhimõtete hulka kuulub austus inimõiguste, demokraatlike põhimõtete ja rahvusvahelise õiguse vastu. Kui see pole enam ühiseks baasiks, siis on koostöö mõistagi raske. Need on ka eeldused, millel rajanevad meie enda liidud: eeldused Euroopa Liidu partnerluse ehitamiseks kogu maailma riikide ja regioonidega. Need on fundamentaalsed põhimõtted, mida Euroopa Liit püüab ikka edendada, rakendada oma suhetes partneritega ning mille järgimiseks ta kutsub üles ja astub aktiivselt välja. Paljud teist, kes te olete maailmas tegevad oma maa saadikutena, teevad seda ka oma igapäevases töös.

Euroopa Liit ja Venemaa alustasid mõne nädala eest – ja juba see oli küllalt raske – Partnerlus- ja Koostöölepingu läbirääkimisi. Muidugi tuleb meil nüüd selgelt välja öelda, et Euroopa Liidu ja Venemaa vahelise dialoogi tulevik ei sõltu sellegi projekti osas viimases järjekorras asjaolust, kas ja kui palju on näha, et mõlemad pooled – tähendab ka Venemaa – tunnevad tõsist kohustust järgida nimetatud põhimõtteid oma koostööpartnerluses. Kindlasti räägime järgmisel esmaspäeval sellestki, kuna need on põhimõtted, millele ei tugine mitte ainult üksikud suhted Euroopa Liidu riikidega, vaid millel rajanevad kõik Euroopa Liidu välissuhted. Ja see kehtib kogu meie rahvusvahelise koostöö kohta ka NATO raames.

Viimaste arengute taustal Gruusias näeb NATO end muidugi asetatuna kahe küsimuse ette. Esiteks: kuidas on lood Gruusia NATO-väljavaatega? Teiseks: mida tähendab Venemaa käitumine suhete edasisele arengule NATO ja Venemaa vahel?

Iseseisvate, suveräänsete ja vabalt valitud valitsustega riikide enesemääramise hulka kuulub ka see, et nad võivad vabalt otsustada, kas pürgitakse NATO-liikmelisuse poole. On ilmne, et Gruusia seda soovib.

Üks põhjuseid praegu käivale diskussioonile on minu meelest ajalooline hinnang, mida Euroopa Liidu liikmesriigid ja Venemaa ei jaga – hinnang, nagu olnuks Nõukogude Liidu lagunemine oma olemuselt 20. sajandi suurim geopoliitiline katastroof. Seda hinnangut ma ei jaga ja koos minuga ei tee seda paljud teisedki. Sellest erinevast hinnangust tulenevad ka ikka ja jälle erinevad käitumisviisid.

Seepärast tahaksin siinkohas ja täna korrata, mida ütlesin juba Sotšis Vene presidendiga kohtudes ja Tbilisis: NATO Bukaresti-tippkohtumise otsused on jõus. Gruusia ja Ukraina saavad NATO liikmeteks. Me peame veel otsustama konkreetse ajakava osas. See jäeti Bukarestis lahtiseks. Kuid keegi ei peaks kahtlema selles, et põhimõttelisele tunnustusele Bukarestis järgneb edasise sammuna tee liikmelisuse tegevuskava⁵ poole.

Me peame silmas intensiivseid nõupidamisi ja samuti meie suhete intensiivset süvendamist Gruusia ja Ukrainaga milles me oleme ka kokku leppinud. Minu meelest oli NATO välisministrite nõukogu poolt heaks sammuks sisse seada Gruusia-NATO Komisjon, kus loomulikult ka sellest kõneldakse. Me oleme seega lubanud Ukrainale ja Gruusiale liikmelisust [Põhja-Atlandi] paktis. Ma tahan väga selgelt öelda, et selles osas pole kahemõttelisusi. Seda esimese küsimuse kohta.

Mis puutub teise küsimusse NATO ja Venemaa koostöö kohta, siis asetasime selle aastail 1997 ja 2002 uuele alusele. Me pidime toime tulema julgeolekupoliitilise tegelikkusega pärast Külma sõja lõppu. Külma sõja periood – tahan seda siin veel kord selgesti öelda – jääb meil seljataha. Ka selles punktis ajalugu ei kordu. Varem vastamisi seisnud blokke praegu enam sel kujul pole. See tähendab, et me tahame kõrvaldada varasema konfrontatsiooni ja konkurentsi jäljed.

Me tegime pakkumise tõeliseks partnerluseks NATO ja Venemaa vahel, mis väljendub NATO-Venemaa-Nõukogus. Lisaks võtsime endale sihiks luua Euroopas ühine julgeoleku- ja stabiilsusruum – ilma eraldusjoonte ja mõjusfäärideta, mis piiraksid mõne riigi iseseisvust.

Need põhimõtted on kirjas ja kokku lepitud NATO-Venemaa suhete alusaktis⁶. Loomulikult kehtivad nad ka praegu. See tähendab, et me peame jõudma selleni, et põhimõtetest, milles oleme kokku leppinud, peetaks ka kinni. Ebaproportsionaalse jõu rakendamise ja puuduva austusega suveräänsete riikide territoriaalse terviklikkuse suhtes ei saa ega tohi nõustuda.

Partnerluskoostöö lihtsalt eeldab ennekõike vähimalgi määral ühisjooni, usaldust ja ühiseid väärtusi. Sündmused Gruusias kõike muud kui tugevdasid seda usaldust. Ja ometi sooviksin ma siin rõhutada, et ka NATO raames ei tahaks ma lasta jutulõngal Venemaaga katkeda – on siis jutuks Gruusia või mõni muu vastuoluline teema, näiteks CFE-režiim või raketitõrje küsimus. Kuid niisamuti rõhutan ma, et siingi sõltub edasine konkreetne koostöö neist põhimõtetest kinnipidamisest, mis on meile tähtsad ja muutmatud.

Sellel taustal tuleb näha ka NATO liikmesriikide välisministrite otsust nende kohtumisel nädala aja eest. Kõik, mida seal arutati, leiab minu sõnaselge toetuse – näiteks ka see, et NATO-Vene Nõukogu istungeid jätkatakse alles siis, kui Venemaa täidab kuuepunktilise rahuplaani.

Mu daamid ja härrad, Gruusia kriis muutis olukorda Euroopas – kahjuks sellisel viisil, mis on vastupidine meie väärtustele ja veendumustele. Seetõttu peab üle vaatama küsimuse, kuidas me talitame Euroopas julgeolekuprobleemidega. Meil tuleb paljutki arutada. Me peame tagama, et sellised konfliktid ei korduks. Samuti peame tagama, et me pööraksime ühiselt – ma ütlen, et pakkumine kehtib ka Venemaa kohta – pilgud nendelegi meie aja ohtudele, mis ületavad kaugelt nood regioonid, millest ma seni rääkisin. Meil on islamistlik terror. Me peame tingimata leidma lahenduse Lähis-Ida konfliktile. Me peame nägema, et Iraanil on tuumaprogramm, mille puhul on tõenäoline, et Iraan tahab seda kasutada ka sõjalistel otstarvetel.

See tähendab väljakutsete nii suurt arvu, et tegelikult on vaja paljude partnerite koostöövalmidust. Mitte viimases järjekorras vajame selleks tihedat koostööd NATO-s, Euroopa Liidus, ka OSCE-s ja kui iganes võimalik – seda tahan ma selgelt välja öelda –, siis ka Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis.

⁵ *Membership Action Plan.*

⁶ *NATO-Russland Grundakte – Pariisis 27. mail 1997 sõlmitud “Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation”.*

Ma arvan, et seepärast tuleb paljutki arutada meie Saksa-Eesti suhete tuleviku osas. Sest üks asi on selge: maailm vaatab ka meie liituseid. Maailm vaatab NATO-t, maailm vaatab Euroopa Liitu.

Kõige tähtsam on see, et me hoolimata osaliselt erinevatest ajaloolistest kogemustest Euroopa Liidu 27 liikmeriigi puhul, hoolimata ka mõnikord erinevatest nägemisviisidest, mentaalsustest ja sõltuvustestki näitaksime selgelt, et meie liit on nii tugev, et me suudame ületada arvamuste erinevusi ja ühiselt toimida. Sest tähtsaim põhimõte on teiste veenmine selles, et meie väärtuste alus on õige, et see ei eksisteeri ainult paberil, vaid on nende liitude elav tegelikkus. Siis suudame me nii Euroopa Liidu kui ka NATO-na selgesti ilmutada jõudu ja ka veenda inimesi meie veendumustes.

Ja selles mõttes elagu head Saksa-Eesti suhted, hea koostöö Euroopa Liidus ja NATO-s. Südamlik tänu, et ma tohtisin teile täna kõnelda.